

The Office Of The Principal and Vice - Chancellor

THIPITSHI TSHA U TANGANEDZA NGA PHUROFESA
VHO MANDLA MAKHANYA, THOHO YA TSHIKOLO NA
MUFARISATSHANTSELA

YUNIVESITHI YA AFURIKA

TSHIPEMBE:

KHUVHANGANO YA U GUDA

YA 2018 UNISA,

KHAMPHASINI YA

MUCKLENEUK

5 - 7 KHUBVUMEDZI 2018

- Vhadzulatshidulo vha mutangano:
  - Phurofesa Vho Mpine Makoe, Mulangi wa Tshiimiswa tsha Pfunzo ya u guda u kule ya vhothe (IODL) tsha Unisa na Muphuresidennde wa DEASA
  - Phurofesa Vho Daniella Coetzee, NADEOSA

Muphuresidennde na Ṭhohoyatshikolo ya
Khamphasi ya Tshipembe ya Yunivesithi ya Free
State

- Muhulisei Mufarisaminisiṯa Vho Buti Manamela,
Mufarisaminisiṯa wa Pfunzo ya nṯha na vhugudisi, Afurika
Tshipembe
- Phurofesa Vho Asha Kanwar, CEO vha Commonwealth of
Learning (CoL)
- Vho Dini vha Khethekanyo ya Pfunzo Yunivesithi ya Pretoria:
Phurofesa Vho Sehoole
- Muambi washu wa ḍuvha, Phurofesa Vho
Michael Moore
- Khorotshitumbe ya Unisa na Ndangulo
nyengedzedzwa
- Vhashumisani vha ṯhonifheaho u bva kha madzangano na
zwiimiswa zwo ṯanganelanaho: NADEOSA, DEASA na
Yunivesithi ya Pretoria

- Zwiimiswa zwi re na vhuṭumani na riṅe
Tshipembe na Tshipembe ha Afurika
- Khonani na Vhashumisani u mona na dzhango na vhakule
- Vhashumi
vha Unisa
- Tsha vhuṭhogwa – matshudeni vhashu u
bva henefho hune vha bva hone u ḍ a u ri
dzho ina

Ndi khou vha ṭanganedza vhoṭhe. Ndi nga si thome u vha vhudza uri ndo takala hani u vhona vhuimeleli havhuḍi ngaurali ha dzhango ḷashu ha zwiimiswa zwa ODeL, zwiimiswa, mihasho na zwikolo kha heyi khuvhangano yo ṭanganelanaho ya mazhakandḷila, yo dzudzanywa yo ṭanganela nga vha **Dzangano ḷa ḷushaka ḷa Afurika Tshipembe ḷa Zwiimiswa zwa Pfunzo ine ya funzwa muthu a kule.**(National Association of Distance Education Organizations of South Africa) (NADEOSA), Dzangano ḷine ya funzwa muthu a kule ḷa Afurika Tshipembe (Distance

Education Association of Southern Africa) (DEASA), Yunivesithi ya Pretoria – vhadzulatsini vhashu – nga ngoho, Yunivesithi ya Afurika Tshipembe. Vhashumisani, ro takala nga maanda u dzudzanya vhuṭambo hovhu.

Musi ndi tshi khou sedza zwiṭuku mbekanyamushumo, ndo vhona vhuimeleli u bva

(hu songo sedzwa vhuimo kana u takalelwa):

- Yunivesithi ya Lusaka, Zambia, Tshiimiswa tshine muthu a guda a kule na kha online (the Institute of Virtual and Distance Learning) – DMI ngei Yunivesithi ya St Eugene, Zambia, Gudedzi Ia Pfunzo Ia Mifulira Ii re na vhuṭamani na Yunivesithi ya Zambia, TEVETA Zambia, Yunivesithi ya Nkwame Nkrumah, Kabwe, Zambia - *mwauka bwanji*
- Univesithi ya Vhoṭhe ya Zimbabwe (Zimbabwe Open University), Yunivesithi ya Midlands State ngei Zimbabwe, Yunivesithi ya Thekhinoḽodzhi ya Chinhoyi ngei Zimbabwe,

Gudedzi ǀa Vhadededzi ǀa Seke, Zimbabwe - *mangwanani*

akanaka

- Yunivesithi ya Pretoria – *Ndi matsheloni*
- Yunivesithi ya Catholic ya Mozambique, na Instituto Superior de Ciências e Educação a Distância, Moçambique – *bom dia*
- Yunivesithi ya Afurika Tshipembe
- Yunivesithi ya Namibia, Gudedzi ǀa Namibia ǀa u guda ha vhoṭhe (NAMCOL) na Yunivesithi ya Santsi na Thekhinoṭodzhi ya Namibia - *guten tag/wa lalapo*
- Yunivesithi ya Vhoṭhe ya Botswana - *dumelang*
- Yunivesithi ya Swaziland, hu tshi katelwa na Tshiimiswa tsha Pfunzo ya u Guda u kule - *kusile sihlobo sami*
- Yunivesithi ya Lushaka ya Lesotho na Tshiimiswa tsha Ngudo dza nṅa (Institute of Extra-Mural Studies (IEMS) Yunivesithi ya Lushaka ya Lesotho - *lumelang*
- Gudedzi ǀa Pfunzo ǀa Lesotho
- Yunivesithi ya Lushaka ya Vhoṭhe ya Nigeria (the National Open University of Nigeria) (NOUN), Yunivesithi ya Pfunzo ya Ignatius

Ajuru, Port Hacourt, na Muhasho wa Pfunzo ya Vhaaluwa,
Yunivesithi ya Ibadan, Yunivesithi ya
Federala, Oye-Ekiti – *ndi matsheloni/ekaaro/ekujomo/ina
kwana/ibolachi*

- Yunivesithi ya Free State – *khotsong/goeie more/dumelang*
- Khoro ya Afurika ya Pfunzo ya u guda u kule, yo imelwa nga
  - Phurofesa Vho Abdelraouf A Elbadawi – Mufarisatshantseja wa Yunivesithi ya Vhothe ya Sudan na Muphuresidennde wa ACDE - *sabah al khair*
  - Phurofesa Vho Elifas Bisanda – Mufarisatshantseja wa Yunivesithi ya Vhothe ya Tanzania - *jambo*
  - Dokotela Vho Daniel Tau – Mufarisatshantseja wa Yunivesithi ya Vhothe ya Botswana
  - Phurofesa Vho Father Alberto Ferreira – Mufarisatshantseja wa Yunivesithi ya Catholic – Mozambique
- tshiimiswa tsha IQ *ndi matsheloni*
- Yunivesithi ya Kabianga, Kenya - *habari za asubuhi*
- Unisa – Senthara ya Ethiopia - *inidemini ā deriki*
- SAIDE

- Yunivesithi ya Malawi (Gudedzi) Tshikolo tsha ngudo dza vhoramafhungo na nyandadzamafhungo (School of Journalism and Media Studies) - *tazukca bwino* (pronounced dazuka)

- Tshikolo tsha Vhubindudzi tsha Regenesys

Maisiari avhudzi kha vhoiwe nothe.

Ndia kholwa uri vha do tendelana na nne, vhanna na vhafumakadzi, uri ro di tongisa! Arali ri tshi nga toda vhuṭanzi ha nyaluwo khulwane ya ODeL kha dzingu na dzhango lashu, zwi fhanu, zwazwino ndi nga si takale u fhira hafha

U guda ha vhothe ndi mveledziso ya nyaluwo, fhedzi i pfesesea nga ndila dzo fhambanaho nga vhashumeli vha ODeL, kha muvhuso na kha phuraivethe, zwi tshi bva kha nyimele na thoda ea dzo fhambanaho. Naho zwo ralo, zwi a divhea na u tanganedzea uri u guda ha vhothe hu tuṭuwedza netshedzo ine ya kona u shandukisea na u shumiswa hu hulwane ha zwiko zwa u guda na

u funza kha vhothe musu hu tshi netshedzwa ODeL.

Ndi mafhungo ane a vhilaedzisa, naho, vhukati ha vhashumeli vha ODeL hu tshi kha divha na ndalo, u tangana na u sa pfesesana ho fhelelaho u mona na ODeL na vhushaka na zwiko zwa pfunzo ya vhothe ya u guda u kule (OERs) nga vhualo.

Hezwi a zwo ngo vhuedza na muthu na muthihi, musu hu tshi netshedzwa tshumelo i re hone u isa mbuelo, mbonalo i isa mbudziso nnzhi. Tshidzula tshi tshiphiri kha ne, sa tsumbo, khoso nnzhi dza online dza vhothe dzi iteisa hani, kana MOOCs, zwine zwa vha tshishumiswa tsha khonadzeo khulwane na netshedzo ya ndeme ine ya pfa dza ya ODeL kha vhunzhi ha matshudeni, zwi nga si linganyiswe na ODeL *nga yeneyo ndila*.

Thawe a thi tei u todisa kha thero iyi sa musu zwi tshi nga ita uri vhaambi kha khuvhangano iyi vha pfe vho digeda. Ndi fulufhelo langa uri khuvhangano iyi i do shela mulenzhe u netshedza tsumbo dzo teaho u dzhiela ntha u guda u kule na u

shumisa kha nyimele dzo fhambanaho dza ODeL .

Tshipembe ha Afurika, pfunzo ya u guda u kule yo engedzea nga maanda, minwahani ya fhelaho, na zwiimiswa zwine wa tou funzwa hu tshi divhadzwa pfunzo ya u guda u kule na maitete o fhambanaho a u guda online na klasini. Khaedu, naho zwo ralo, ndi u sa pfesesa lwo fhelelaho ndila idzi dza u etshedza nga vhunzhi ha vhaakhademi kha zwiimiswa zwashu, zwa bveledza u sa pfesesa kha zwiimiswa zwa ODeL zwo fhambanaho musu zwi tshi shumiswa, tshinwe tshifhinga zwa konda na u zwi tangedza kana u tangedza maitete ane a konda a thekhinolodzhi zwine zwa vhuya kha zero, u kundelwa u tangedza nyimele dza mbekanyamaitete dza ODeL kha dzhango na kha lushaka, na u tangedza zwi tuku bono la vhukuma na ndeme ya ODeL na u guda ha vhothe; na tshinwe tshifhinga – na ndeme – zwa tsitsela fhasi ndeme ya u funza na u guda. Hezwi zwi fanela u khwiniswa arali ri tshi khou tama u bvelela sa dzingu na dzhango.

Dzangano lina ya funzwa muthu a kule la Afurika Tshipembe (DEASA) na Dzangano la Lushaka la Afurika Tshipembe la Zwiimiswa zwa Pfunzo ine ya funzwa muthu a kule (NADEOSA) ndi zwiimiswa zwa dzingu zwa Afurika Tshipembe zwine zwa tikedza ndeme ya u engedza e-learning na u guda u kule kha dzingu na Afurika Tshipembe nga u tevhekana. Hu na mushumo munzhi wavhudi, wo khwathaho wo no itwaho kha maitete a u khwathisedza ndeme ya u swikelela thodha kha dzingu la SADC. Nga yeneyo ndila, maduvha mavhili fhedzi o fhiraho, vhashumisani vhashu kha ACDE vho kovhana na rine mvelaphanda kha maga o thomiwaho a ndeme ya ntha ane a khou tshimbizwa nga mirado ya ACDE. Zwi khou takadza na u tutuwedza nga maanda u vhona mvelaphanda zwine zwa khou hanedziwa nga hazwo sa zwithithisi zwa u akhirideitha ndalukano dza ODeL kha zwipinda zwa dzhango lashu – na kha lifhasi. Ndi khou amba hafha, nga ngoho, nga ha ndeme.

Vhashumisani, madzangano haya othe a tikedza mveledziso ya mbekanyamaitele, mveledziso ya nyendedzi dza ndeme na u sikwa ha zwikhala zwa u kovhana na u shumisana ha mirado ya vathu vha re na vhumani. Hezwi ndi zwiwe zwa zwithu zwine rakhou faha khazwo nga ndila ya vhuronwane na u vha zwiwe zwa zwithu zwine rothe ra toda u zwi kombetshedza nga maanda.

Nwaha muwe na muwe, DEASA na NADEOSA vha fara khuvhangano dzavho dza nwaha nga nwaha dzine dza vha dzo disendeka nga thero dzo nangwaho nga vhuronwane dzi elanaho na u netshedza pfunzo ya u guda u kule kana ya e-learning. Naho zwo ralo, hoyu nwaha ro dzhia tsheo ya u ita zwithu nga ndila yo fhambanaho nga mua wa u shumisana na mua wa u swikelela zwipikwa zwa vhukoni hashu ho tanganelanaho. Ri fhanoro kuvhangana rothe u vhudzisa nga ha thero: *U wanulusa nga ha u*

guda ha vhoṭhe: Thyeori, mbekanyamaitele na maitete a ndi ila dzo fhambanaho dza u ṅ etshedza. Hezwi ndi zwa u thoma kha ndi vho yanga, zwi ṅ etshedza khonadzeo dzi sa vhambedzwi dza vhashumeli vha ODeL uri vha kuvhangane vha kovhane ndi vho yavho na kupfesesele kwavho na tshenzhelo yavho ya u guda ha vhoṭhe, nga kha mikumedzo, na nga kha vhukwamani na vhaṅwe, u vha na khonani ntswa na u ḍivhadza hafhu vhuṭumani ha kale.

Zwe nda wana zwi tshi takadza nga ha khuvhangano heyi, vhashumisani, ndi zwauri ri ḍo ṭanea kha u dzudzanya na u tshimbidza mihumbulo ya ṭhoḍisiso dza dzingu- dzine dzoṭhe dza vha dzo sedza kha zwithu zwo tiwaho zwa Afurika. Haya ndi maṅwe mathomo, nga zwenezwo ro shuma zwavhuḍi roṭhe! Mabambiri a ḍo vhalwa kha thero ṭhukhu dzi tevhelaho, dzine dza sumbedza mafhungo are phanḍa, Afurika Tshipembe na kha dzingu ḷa Tshipembe ha Afurika, u

swika zwino sa musu nyaluwo ya pfunzo ya u guda u kule na ya e-learning i tshi khou vhilaedzisa:

- U wanulusa u guda ha vhothe kha pfunzo ya ntha na mveledziso ya mudededzi
- U wanulusa u guda ha vhothe kha TVET, pfunzo ya vhaaluwa na vhugudisi na u funza
- U wanulusa u guda ha vhothe hu tshi katelwa u swikelela na u bvelela
- U wanulusa OERs, MOOCs na u shumiswa ha thekhinolodzhi kha pfunzo
- U wanulusa pfufho ya u funza na u guda

Ndo takala nga maanda nga ha ndivho ine ya do kovhiwa na zwickhala zwine zwa do vha hone maduvhani a si mangana a daho.

Nga yeneyo nḡila, kha avho vhashumisani vhane vha nga vha vha sa a thu zwi ḡivha zwa uri iyi Yunivesithi ya Afurika Tshipembe khulwane i katela mini, kha vha ri ndi vha vhudze zwiḡuku uri Unisa ndi yunivesithi khulwanesa, ya ndeme yo khwaḡhisedzwaho yo akhiredethiwaho kha dzhangho ya dovha ya vha yone khulwanesa kha ḡifhasi. Ri tou vha fhedzi yunivesithi ya pfunzo ya u guda u kule yo ḡikumedzelaho Afurika Tshipembe, musi vha tshi nga vha vha tshi khou pfa na u vhona Unisa i tshi khou amba nga ha u vha yunivesithi ya u guda u kule na e-learning, hezwi zwi amba uri, u fana na tshiimiswa tshiḡwe na tshiḡwe tsha pfunzo ya nḡha tshi re na vhukoni tsho sedzaho phanḡa, ri khou tshimbila na zwifhinga na u vhona uri vhubindudzi hashu na zwiedza zwa pfunzo zwi shumisa thekhinoḡodzhi ine ya swikelelea, uri matshudeni ashu a kaḡe mbuelo dza ndugiselo yo teaho dza matshudeni o ḡhaphudzaho pfunzo dzao a ḡwahḡana 21. Unisa ndi thikho khulwane

ya sekithara ya pfunzo ya n̄tha ya Afurika Tshipembe ya dovha ya wana mutikedzelo kha muvhuso na u akhiridethiwa nga yeneyo n̄dila (hu tshi katelwa u ya nga ndeme) kha yunivesithi dza nnyi na nnyi dzine vhathu vha funzwa. Ri bveledza nthihi tshararu tsha vhathu vho t̄haphudzaho pfunzo dzavho Afurika Tshipembe na u shela mulenzhe zwi hulu kha phuj̄u ya matshudeni vho t̄haphudzaho pfunzo dzavho kha mashango ashu o vhalaho kha dzhango, na zwi t̄uku, seli ha malwanzhe. Hezwi ndi zwone zwine zwa ita uri ri vhe vho fhambanaho. Ri pfungavhūe ya Afurika ine ya dzhielwa n̄tha.

Kha u tshimbidza khuvhangano iyi, Unisa i t̄oda u n̄etshedza misumbedzo ya vhukuma ya u d̄iimisela hayo u kovhana na u shumisana na zwiimiswa zwi nonga yone na khonani kha dzhango, zwiitisi zwiraru: Tshau thoma, sekithara ya pfunzo ya n̄tha ya shango lo t̄he yo khwa t̄hisedzwa u khethekana zwa n̄ea

mihumbulo yo fhambanaho nga ha vhuvha na ndeme ya mushumo wa yunivesithi na wa pfunzo yone ine. Tsha vhuvhili, ndi vhuṭanzi ha uri mashango o bvelelaho a khou u ṅana u livhana na mvusuludzo ya vhupfiwa ha u ṭoda shango ḽi tshi ḽiimisa sa vhaswa, nga maanda vha khou ṭutshela kule kha zwine zwa dzhiwa sa u kombetshedza vhuvha na mvelele, zwine zwa khou ḽisa phambano kha mbonalo ya “vhunṅe”, na u sumbedza (mihumbuloni yavho) u vha mbuelo ṭhukhu khavho kana zwitshavha na mashango avho. Tsha vhuraru, ndi ngoho uri kha u sedzuluswa hafhu ha dzhango kha pfunzo ya ṅṅha ine ya vha hone zwa zwino, nyombedzelo, ndi ya ndeme, yo lavhelesa nga ngomu. U alusa u ḽiimisa nga roṭhe, na u fhungudza nyimele ya ikonomi ya matshilisano na u sa vha na vhudziki kha polotiki zwi khou engedza vhuṭanzi ha kale, mveledziso ya u khwinisa ndeme na tshumisano a zwi ngo khwaṭhisedzwa kana u tea hezwo, musi ho no dzhielwa ṅṅha zwithu zwoṭhe, tshifhinga tsho swika tsha uri ri

vhe na vhushaka vhuswa na vhadzulatsini na khonani, vhane zwiṭirathedzhi zwavho zwa pfunzo na u lusa zwa tikedza zwashu.

Ndi kha nyimele heyi, na tshiṭirathedzhi tshashu tsha 2030, tshine tshi vho tshimbilelana na Ndayotewa yashu, Pulane ya Mveledziso ya Lushaka, Maitele a kutshimbidzele kwa zwithu a SADC, Zwipikwa zwa Mveledziso i sa nyetihi (SDGs) na ndaela dza pfunzo dza u khwinisa dza AU, Unisa i pfa u nga tshifhinga ndi tshino u ramba vhoiwe noṭhe u dzhiela nṭha u shumisana na Unisa u guda nga ha ṭhoda ea ya u ṭhonifha pfunzo yashu, na u vhona uri ndi zwifhio zwine ra nga ṅetshedzana nga tshashu zwi tshi ya kha thuso ya thikhedzo na mveledziso. Unisa yo ḍikumedzela u vha *Yunivesithi ya Afurika i fhaṭa vhumatshelo kha Tshumelo ya Vhuthu*, ndi kha wonoyu muya he ra vula miṅango yashu, zwanḍa zwashu na mbilu dzashu vha vhoiwe. Ri khou lavhelela u thoma tshumisano ine ya vhuedza na vhushaka ha tshifhinga tshilapfu vhune magumo a tshipikwa tshaho ha vha u alusa pfunzo ya ndeme ya nṭha sa tshiimiswa tsha nnyi na nnyi tsha vhuḍi, ri tshi dzhiela nṭha uri vhumatshelo a si hashu. Ndi ha havho vhane ra khou vha funza na u vha ṭuṭuwedza zwa zwino.

Vhashumisani, vhafumakadzi na vhanna tshitshavha tsha ODeL ndi tshitshavha tsho khetheaho nga maandla. ndi tshitshavha tshine tsha thogomela tshine tsha pfesesa mulayo wa mutheo une wa vha ndeme ya pfunzo na vhumani vhune ha todea u khwahisedza u swikelela nga huhulu na u katela matshudeni vha Afurika vhothe – nga maandla avho vhane zwikhala zwavho zwa vha zwiuku zwi tshiitiswa nga nyimele dza vhone. Nga zwenezwo ndi zwa ndeme u langula na u shumisa ndila dzothe dzine ra vha nadzo u isa phandla mushumo uyu. Khuvhangano heyi ndi ya ndeme na nzudzanyo kha lwendo lwashu lwa u guda.

Zwo sala kha nne uri ndi vha tangedze vhothe hafhu, u vha tamela mashudu kha kuvhangano iyi na u vulela muwe na muwe kha kuvhangano iyi.

Ndi a livhuwa